

8.4 A PROJEKTTERVEZÉS GYAKORLATA AZ ÓVODÁBAN

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI-rendelet 91. § (1). 91. § (1). Az óvodai csoportnapló az óvoda pedagógiai programja alapján a nevelőmunka tervezésének dokumentálására szolgál a gyermekek neveléséhez szükséges, a teljes óvodai életet magában foglaló tevékenységek, foglalkozások keretében az óvoda pedagógiai programjában meghatározott tevékenységi formák tartalmi elemeit Pedagógiai Programban megfogalmazott alapelvekkel, célokkal, feladatokkal összhangban kell legyen a pedagógusok tervező munkája (tervezés módja, formája, tartalma). A tervezés során:

- gondolatokat aktiválunk kell,
- gondolatokat strukturálunk kell,
- áttekintjük a szubjektív és objektív feltételeket,
- váratlan helyzetek, problémák elkerülését, megoldását segítjük.

A pedagógiai tervezés alapelvei (Comenius: Didactica Magna):

1. Szemléletesség: a konkrét tapasztalatszerzés a lényeg, különösen az óvodás-korú gyermekek életében fontos, hogy a megismerés folyamatába minél több érzékszervet kapcsoljunk be.
2. Tudatosság: ez nem jelent mást, mint a megértett ismeretek tudatos elsajátítását.
3. Rendszeresség: a tanítási anyag szerkezeti felépítése legyen logikus, az információátadás során az előzmény készítse elő az utána következők útját.
4. Következetesség: figyelembe kell venni a gyermekek életkorát, az értelmi fejlődés menetét, az érzékszervek, emlékezet, gondolkodás, beszédképesség fejlesztésén túl a képesség kialakítása is fontos szempont.
5. A tananyag koncentrikus bővítése: azt jelenti, hogy a tananyag fokozatosan bővül, az ismeretek egységes rendszert alkothatnak.

Az elvek alkalmazásához az alábbi szabályokat is be kell tartani:

- az egyszerűtől az összetett
- a konkrétól az elvont
- a tényektől a következtetések
- a könnyűtől a nehéz
- a közelitől a távoli felé kell haladnunk.

Tervezés jellemzői:

- nevelésközpontúság,
- életkori és egyéni sajátosságokhoz, szükségletekhez való igazodás,
- játék dominanciája,
- tapasztalatszerzés sokoldalúsága, élményszerűsége,
- önmegvalósítás, felfedezés, alkotói tevékenységre való ösztönzés.

PROJEKTTERVEZÉS

Olyan gyakorlat jelölésére szolgál a projekt, amelyben a gyermekek önállóan határozzák meg a maguk számára végeredményként elkészítendő produktumot. A projekt során a gyermek áll a középpontban. Nem a folyamatot kell úgy irányítanunk, hogy az eltervezett célok, feladatok megvalósuljanak, hanem a folyamat során megjelenő megközelítésmódokat, tudást, társas A kisgyermekkorú projekt tehát olyan tevékenység tervezési és szervezési szemlélet, mely folyamatában a gyermekek stratégiai szerepet töltenek be fejlettségük alapján, az óvodapedagógussal együttműködésben megnyilvánulások változatát. A projektmunka lehet egyéni vagy foglalkozhat vele több gyermek is. A projektorientált tevékenység témakörébe sorolják azokat a megoldásokat is, amelyekben az óvodapedagógus határozza meg az ismeretanyagon belüli vagy kívüli témát előre meghatározott célok érdekében, viszont a téma feldolgozása, az eredmény bemutatása, az értékelés a projekttevékenységre jellemző módon történik.

A tervezéshez kiinduló helyzetként óvodában ajánlott szituációs – szerepjáték alkalmazása. A projekteknek megfelelően állítjuk össze az éves ütemtervet, melynek során a továbbiakra is tekintettel kell lennie a pedagógusnak:

- A külső világ tevékeny megismerésébe építjük a projekteket, 1–2–3 hetes időintervallumban tervezünk.
- Komplexitás (énekek, zene, énekes játék, gyermektánc; verselés, mesélés; rajzolás, festés, mintázás, kézi munka; mozgás)
- Lokálpatrióta szemléletmód
- A 2 óvodapedagógus összedolgozása (feladatok, felelősök, munkaformák).
- Tudatosság, tervszerűség (idő, helyszín, anyagszükséglet, játéktémák...)

A projekt tervezésének lépései:

1. A projekt céljának meghatározása, a lebonyolítás közös tervezése
2. A feladatok meghatározása, időterv
3. Tartalmak és azok célszerű lépéseinek meghatározása
4. Produktum tervezése
5. A produktum megtekintésében a résztvevők meghatározása
6. A közös és egyéni értékelés szempontjai

Projekttervezésnél fókuszba kell helyezni:

- A pedagógus tervezi meg, de megkérdezi a gyermekek véleményét, ám a pedagógus dominanciája (szakértői szerepben)
- Projekt problémának megfelelően tervezi a gyermeki és felnőtt tevékenységeket
- Projekt alapú tevékenységszervezés folyamat- és célorientáltan
- Egyes területen tevékenységeket szervez, míg másokon a tartalmi komplexitás kezeli fő szempontként
- A játék valamennyi tevékenységi formával karöltve alkalmas, értékek közvetítésére attitűdök alakítására, a tartalmak megjelenítésére
- A játék, a munka, a tanulás ötvöződik, a gyermek tevékenységében nem elkülöníthető módon érvényesül.
- A projekt során készült tárgyi, képi produktumok az egyes gyermek számára visszajelzések, amelyek a csoporthatásokat is pozitívan befolyásolják
- A projekt szelleme, gondolatisága a környezet külső megjelenésében is tükröződik.
- Az eredmények bemutatása produktumok által történik.
- Minden projektben keresnünk kell azokat az információkat, amivel odahaza rendelkeznek a gyermekek

- A megvalósulásához a család, a szülők támogatása, közreműködése szükséges.
- A pedagógus-szerep változása a projektmódszerben kibővül: a bevonható partnerek körével (gyermekek, óvodapedagógusok, dajkák, szülők, társintézmények, szakmai szervezetek)
- Minden projekt egyedi! Változók: csoport összetétel, gyermekek egyéni fejlődése érdeklődése, képessége

A projekt gyakorlati megvalósítása (Körmöci Katalin)

- A projekt tartalmát képező problémakör megkeresése, megfogalmazása, azaz a gyermekeket az adott időszakban, legjobban érdeklő, leginkább foglalkoztató élmények, problémák, tárgyak feltérképezése. Mindezek alapján következhet a gyermekekhez az adott időszakban legközelebb álló problémakör megfogalmazása.
- A projekt tervének elkészítése. Ennek a gyermekekkel történő beszélgetés az alapja, a cél a gyermekek élményeinek, tapasztalatainak megismerése, ekkor kiderül, mit tudnak az adott témáról. Ezután azt kell feltárni, mit szeretnének csinálni, mit szeretnének megtudni az adott témában. Személy szerint ismerve a gyermekek igényeit, el lehet készíteni a tevékenységi-cselekvési listát. A projekt lezárása után lehetőség van a gyermekeknek a megismert új dolgokról kialakult véleményével való megfeleltetésre. Ez a személyiségfejlődésben bekövetkező változásokat is jelzi majd a pedagógus számára.
- A közös megbeszéléskor az óvodapedagógusnak is lehetősége van terveit ismertetni. Ekkor rögzíthetik rövid távú (napi) és középtávú (heti) terveiket, mely a motivált állapot fenntartását is biztosítja. Tehát a projektmódszer egyik sarkalatos ismertetője, hogy a téma-választástól kezdve a kivitelezésen át egészen az eredmények számbavételéig óvodások és óvodapedagógusok közös munkája.
- A témakör integrált lehetőségeinek feltárása, és ennek megfelelő tevékenységek megkeresése, amelyek a gyermekek érzelmeire építve gyarapítják ismereteiket, a közös hagyományokat erősítik.
- A projekt megvalósításához szükséges források feltárása, megszervezése. Az óvodán kívüli források közül elsődleges a gyermek családjából érkező segítség, a szülők személyes bekapcsolása. Ez azért fontos, mert a gyermek egyéni tapasztalatait vonjuk be. Igen jelentősek a csoportos élmények nyújtásának formái (helyszíni tapasztalatgyűjtés), a projekt megvalósításához szükséges anyagok, eszközök közös összegyűjtése. Néhány kérdést vázolunk fel, amelyet a szervezési fázisban érdemes magunknak feltenni:
  - Kell-e pénz a projekt megvalósításához? Ha igen, honnan fogunk szerezni (óvoda, szülők, szponzorok)?
  - Milyen eszközökre lesz szükség? (Könyvek és más információhordozók, kísérleti eszközök szerszámok, közlekedési és szállítási lehetőségek stb.)

- Milyen információkra lesz szükség? (Minek kell még utánanézni?)
  - Kik a lehetséges partnerek: akik segíthetnek, vagy akikkel egyeztetni kell? (Kollégák, szülők, egyesületek, önkormányzat stb.)
  - A projekt heti tervének véglegesítése. A fontosabb tevékenységek, események egymásutániségének megállapítása, végig gondolva a személyiségfejlesztés lehetőségeit, a képességek alakításának feltételeit.
  - Produktum tervezése: A projekt végén mindig marad tárgyakban, eszközökben sűrűsödő tevékenységnyom, valódi produktum, ami az ismereteket, az élményeket tartósítja és megfoghatóvá teszi. A gyermek így mindig tudja a maga konkrétságában, mivel foglalkozott az elmúlt napokban, a szülők számára is követhető, tetten érhető és együttműködési lehetőségeket teremt. A folyamat közben s végén regisztrálható a gyermeki képességek, részképességek állapota, mégpedig az általa szívesen vállalt cselekvésekben, műveleti szinteken.
  - A projekt lezárásakor a gyermekek tapasztalataikat közösen fogalmazzák meg, s a produktumokat a szülőknek bemutatják. Lehet ez kiállítás, egyéni munka, de lehet közös játék is a projekt feldolgozásának minőségétől függően.
- Az értékelésnek egy hármas szempontrendszert kell követnie:

- Értékelni kell a munkát a produktum szempontjából: mennyire volt eredményes a munka annak a szükségletnek a kielégítése szempontjából, amelyre szerveződött. Mennyire volt elégedett a közönség?
- Értékelni kell a munkát a tanulás szempontjából: milyen tanulási folyamatok zajlottak le a projektmegvalósítása során? Erre a kérdésre persze aligha lehet valamiféle tesztelés nélkül válaszolni.
- Végül értékelni kell a munkát a társas kapcsolatok alakulása szempontjából: hogy tudott együttműködni a csapat, voltak-e konfliktusok, és képesek voltak-e azokat kezelni? Természetesen minél konkrétabb és személyre szólóbb az értékelés, annál jobb. Másfelől biztos, hogy a projektben való részvétel a hagyományos módon nem osztályozható.

Az óvodapedagógus szerepe és feladata

A gyermeki kezdeményezéseknek főszerepe van ebben a folyamatban, de hogy ez érvényesülhessen, az óvodapedagógus szerepe át- és felértékelődik. Szerteágazó előkészítő, szervező feladata van az óvodán belül, de az óvodán kívül is. Ha az utóbbit kiemeljük, akkor abban a szülők meglévő kompetenciáinak kihasználását, óvodai bevonását hangsúlyozhatjuk. A projekt megvalósulása közben a gyermekek képesség megnyilvánulásainak folyamatos követését és regisztrálását tartjuk fontosnak, s az ehhez szükséges eszköz- és tevékenység-feltétel biztosítását. Az óvodapedagógus személyiségével is rendkívül nagy hatást fejt ki. Hangsúlyt kap a modelláló szerepe: ösztönzi a gyermek problémamegoldását,

az egyéni gondolkodási stratégiák kialakulását. Közvetít: a felnőtt vagy az óvoda-pedagógus nem tudhat mindent, ám a hiányzó ismeretek megszerezhetők egyéni erőfeszítésekkel és társas együttműködéssel. A pedagógus az egyénre szabott tevékenységlehetőségek megteremtésével sikerélményhez juttatja a gyermeket, elősegíti pozitív énképének, önbizalmának kialakulását, megerősödését. Magát a folyamatot fontosabbnak tartja, mint a „produktumot” vagy a „helyes választ”. Tudja: a tanulás jutalma a felfedezés izgalma, a megismerés öröme. (Pálfi Sándor)

A projektoktatás folyamatában döntő szervezési tényező a tanulók önállósága. A tanulók önállósága már a részcélok meghatározásakor megnyilvánul, a megismerés (tervezés, kivitelezés) folyamatában pedig kiteljesedik. Az önálló tevékenységsorok velejárója minden esetben az élmény és az újszerű szociális és tanulási készségek elsajátítása. Az önirányított tanulás középpontjában a holisztikus szemléletmód, világkép kialakítása; a kritikus gondolkodás fejlesztése; a szociális és tanulási készségek elsajátítása; az értelem és érzelem egyensúlya áll. A pedagógusok módszertani szabadsága lehetővé tette, hogy reformpedagógiai vagy alternatív módszereket is beiktassanak a nevelési tanulási folyamatába.

ÓVODÁBAN ALKALMAZHATÓ ELJÁRÁSOK MÓDSZEREK		
Gyermeki kezdeményezésre épülő technikák	Együttműködésre készítő technikák	Kreatív felfedeztető, kutató technikák
Játék kezdeményezése	Játékok (népi, szerepjáték, dramatizálás)	Könyvtári, múzeumi, foglalkozások
Beszélgetés	Bábozás	Kísérletezés
Történet- mese: Élmények felidézése	Dramatikus szituációs játékok	Terepasztal készítés
Problémafelvetés: játékban elakadás	Gyűjtések (illatok, szagok, hangok, természet kincsei)	Modellezés
Játékötletek	Munka jellegű tevékenységek: kertgondozás, befőzés	Papírkészítés, vízvizsgálat
Programválasztás	Páros és csoportos probléma megoldások	Vizsgálódás és mintavétel
Kézműves tevékenység kezdeményezése, választása	Szabály és versenyjátékok	Plakát készítés
Új játék kitalálása	Építések, alkotások	Kirándulás

8.2 táblázat Óvodában alkalmazható eljárások, módszerek. Forrás: saját szerkesztés

A jól megválasztott „projektmódszer” ismérvei

Cselekvésben, élettevékenységben fejleszti a személyiséget, nem a felnőttől származó feladathelyzetben. Nem foglalkozási ágakra bontva ismerteti meg a gyermekeket a világgal, hanem szervesen összetartozó integrációs tartalmakkal, lehetőségekkel. Egyidejűleg biztosítja a cselekvés végzésekor jelentkező gyermeki értelmezési, műveleti választásokat és az egyedi megoldások variánsait. A gyermek a tartalmat bármely oldalról, egyéni választási motívumainak megfelelően közelítheti meg. A kommunikáció tartalmának nem szab határt, sőt készíti a gyermeket a több szempontú értelmezésre. Teret ad a váratlan módosításoknak, kiegészítéseknek, elrendezéseknek, megvalósításoknak. Támogatja az eltérő szükségletű gyermeket, az eltérő tanulási stílus érvényesülését. Mozgósítja a gyermekben az aktuális és tapasztalati érzelmeket, azt a cselekvési módot, amely jelzi a fejlettségét, szociabilitását (baráti és felnőtt kötődéseit), illetve az egyéni világlátását, szemléletét. Biztosítja a gyermek számára a hatékony tanulást, mert ez minden pszichikus folyamat az aktivitásának eredménye lesz, nem csak a figyelemé, emlékezeté, beszédé. Nem az életre készíti fel a gyermekeket, hanem az élethelyzetekre. „Az óvodáskorban sokkal inkább a gyermek helyzetéből, élményeiből, tapasztalataiból táplálkozó érzelmekkel, indulatokkal átítatott jelenségmegértés vezérli a tájékozódást, mint a felnőttektől kapott ismeretek egy olyan életkorban is, amikor ez a tudás még helyzetről helyzetre, élményről élményre meginoghat.” (Mérei – Binét)

A FEJEZETRÉS Z ELSAJÁTÍTÁSÁT BEGYAKORLÓ FELADATOK:

1. Mikro-csoportban: gyűjtsék össze a fenntartható fejlődés érdekében milyen problémaköröket dolgoznának fel az óvodában. Fogalmazzák meg milyen érték közvetítésre alkalmas.
2. Mikro-csoportban: gyűjtsék össze a projektek előkészítése és megvalósítása és lezárása során milyen feladata szerepe van az óvodapedagógusnak.

A FEJEZETRÉS Z ELSAJÁTÍTÁSÁT ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK:

1. Melyek projekt tervezésének lépései?
2. Milyen módszereket, eljárásokat, technikákat alkalmazhat az óvodapedagógus a különböző projekteknél?